

Juryrapport Groenman-taalprijs 2013

De woordenschat van alle westerse talen bestaat uit verschillende segmenten. De winnaar van de Groenman-taalprijs 2013 put rijkelijk uit deze diversiteit. De niet-gekleurde taal, de standaardtaal, die je in alle omstandigheden kunt gebruiken zonder opzien te baren, reserveert hij voor zijn liedjes en zijn verhalen. Die zijn eenvoudig van taal, soms vervuld van melancholie en een verlangen naar vroeger:

Je zit als een vreemde voor me, lieve vriend
Je zoveelste glas bier en ‘zet er maar een jonge naast’
...
Ga terug, lieve vriend
Ga terug in gedachten
Terug naar die tijd van die schitterende nachten
Waarin wij praatten over de wereld van morgen
Hoe wij er later voor zouden zorgen
Dat het anders zou zijn
Dat het beter zou gaan

Ook ‘Meisjes van dertien’ en ‘Meisjes van dertig’ hebben die licht-melancholieke toon. Meisjes van dertien zijn niet zo gelukkig en met z’n honderden op zomerkamp zijn ze allemaal alleen. Ze giechelen bij het horen van de naam van hun idool. Ze giechelen van ongemak. Ze giechelen van spijt.

In het lied ‘Samen wakker worden’ vraagt de vrouw aan haar geliefde of hij van haar houdt. Het is een romantische avond. Met kaarsen, openhaardvuur en wijn. Ogenschijnlijk een cliché. Maar dat is het niet. De geliefde geeft geen antwoord. De realiteit is hard. Die vraag kun je pas later beantwoorden. Wanneer?

Als we samen wakker worden
In het harde ochtendlicht
Als de gordijnen opengaan
En je ogen zitten dicht
Als je adem niet zo fris is als de ochtenddauw
Als je haren in een klit
En je gezicht vol kreukels zit
Als we samen wakker worden
En ik verlang dan wéér naar jou
Zal ik het opnieuw bezien
En dán zeg ik heel misschien
Dat ik van je hou!

Er is ook sublieme spot. Neem dat prachtige lied, waarvan de tekst is geschreven in samenwerking met Pauls vriend Floor Kist. Het heet ‘Europa’:

Ze hoeven maar te kijken en wij sturen een expert
Geen taak is ons te min, geen land is ons te ver
We hebben al twee werelden die niks meer willen leren
Maar met de derde wereld is het te proberen

Een doctoranda naar Oeganda
We sturen pampers naar Peru
We scheppen banen voor Brazilianen
En stoppen Mali bijna elke maand wat toe

Wij doen vrijwillig werk in Ouagadougou
We halen Togo terug naar onze tijd
En eerlijk zullen we alles delen
Zij maken de schulden – en wij schelden die dan kwijt.

De substandaardtaal, waarin de verouderde en nieuwe woorden, de informele en de formele woorden een plaats hebben gekregen naast onder meer de volkstaal, reserveert Van Vliet voor enkele van zijn komische types. Voor de volkstalige majoor Kees bijvoorbeeld, met zijn kromme zinnen en zijn verkeerd uitgesproken vreemde woorden – de *champo* en de *hangazeuleeu*. Zijn veelvuldig gebruik van het voltooid deelwoord *geworde geworde*. Maar deze sketch heeft nog een diepere laag: een pastiche op de democratisering van het leger: de majoor hoeft niet langer aangesproken met ‘majoor’ maar met ‘Kees’, bij het *voorwaarts ... mars* mag iedereen beginnen met het been dat hij verkiest. En de *garoetplicht* kan ook schriftelijk worden afgehandeld.

Dan blijven er nog over de groepstalen en de dialecten, die hij gebruikt voor zijn adellijke, al dan niet gedegeneerde types: baron Taets van Avezaethe (“ze nivelleren je de poten onder je gat vandaan”; “Een mooie bourgogne met een prettige afdronk, die zo lekker aan je glas hangt”) en zijn Haagse Benny, die niet met mensen ‘ken’ die in de garage hun auto onder een plastic hoes bedekken. En voor Bram van de commune, die zich koestert in het “bovenzinnelijke denken van het zen-boeddhisme”. En z’n boer die de tocht van de stedeling naar het platteland op de hak neemt: “daar hebben wij ’t volgende op gevonden.”

Paul van Vliet krijgt de Groenman-taalprijs omdat hij alle lagen van onze taal aanboort en dat doet met een uitgebalanceerde combinatie van humor, weemoed en lichte spot. En dat al meer dan vijftig jaar.

En: er is nog zoveel niet gezegd.

De jury:

Petra Laseur

Henny Stoel

Hans Heestermans